

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

І. В. Ропотан

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

Висвітлено основні аспекти фінансового забезпечення екологічної сфери сталого розвитку регіонів України. Також, у межах аналітичного дослідження, автором намічені основні стратегічні кроки для вирішення проблеми не ефективного використання фінансових ресурсів спрямованих у екологічну сферу.

Основний матеріал

На сучасному етапі обсяги капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища характеризуються найвищою диференціацією. У першу чергу це пов'язано з тим, що основним джерелом формування таких інвестицій є власні кошти підприємств. Утім згадане джерело є доволі незначним, позаяк, нині, значна частка підприємств в Україні збиткова.

Фінансування природоохоронних заходів, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини являється важливою умовою забезпечення сталого регіонального розвитку України.

Зазначимо, що фінансове забезпечення екологічної складової сталого розвитку регіону, в основному здійснюється за рахунок коштів екологічних зборів. Податковий кодекс регламентує сплату податку господарюючими суб'єктами за забруднення довкілля та порушення природоохоронного законодавства. «Екологічний податок». Він охоплює всі екологічні платежі за спеціальне використання природних ресурсів і за забруднення навколишнього природного середовища. Розмір екологічних платежів, що були пред'явлені у 2012р. підприємствам, організаціям та установам країни за забруднення навколишнього природного середовища і порушення природоохоронного законодавства складає 2047,9 млн. грн., з них 2028,6 млн. грн. становить екологічний податок та 19,3 млн. грн. – штрафні санкції за порушення природоохоронного законодавства (табл. 1).

Понад 68% екологічного податку країни припадає на платежі за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, 28% – за розміщення відходів, 4% – за скиди забруднюючих речовин у водойми.

Підприємствами, організаціями, установами країни фактично сплачено протягом 2012р. 1951,0 млн. грн. екологічних платежів (з

урахуванням погашення заборгованості за попередні роки), що становить відповідно 95,3% від загальної суми пред'явлених екологічних платежів.

Таблиця 1

Екологічні платежі¹, млн. грн

Екологічні платежі	Пред'явлено до	Фактично сплачено
Екологічний податок - усього	2028,6	1931,2
у тому числі за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	1386,8	1317,0
у тому числі стаціонарними джерелами забруднення	1272,0	1210,9
пересувними джерелами забруднення	114,8	106,1
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	74,3	73,2
розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини	567,5	541,0
Штрафні санкції за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища	19,3	19,8

¹ БезПДВ

Фактично сплачені екологічні платежі підприємств, що зареєстровані у Донецькій, Запорізькій областях та м. Києві, становлять майже 55% від загальної суми сплачених екологічних платежів в Україні. Однак щодо частки фактично сплачених екологічних зборів у % до нарахованих, то найбільша податкова дисципліна була характерна для м. Севастопіль (132,588 %) , найменша – для Донецької обл. (62,136 %). Рівень диференціації 2,134 рази.

Рейтинг регіонів за рівнем фінансового забезпечення екологічної сфери сталого розвитку регіонів України у 2012 р. представлений на рис. 1

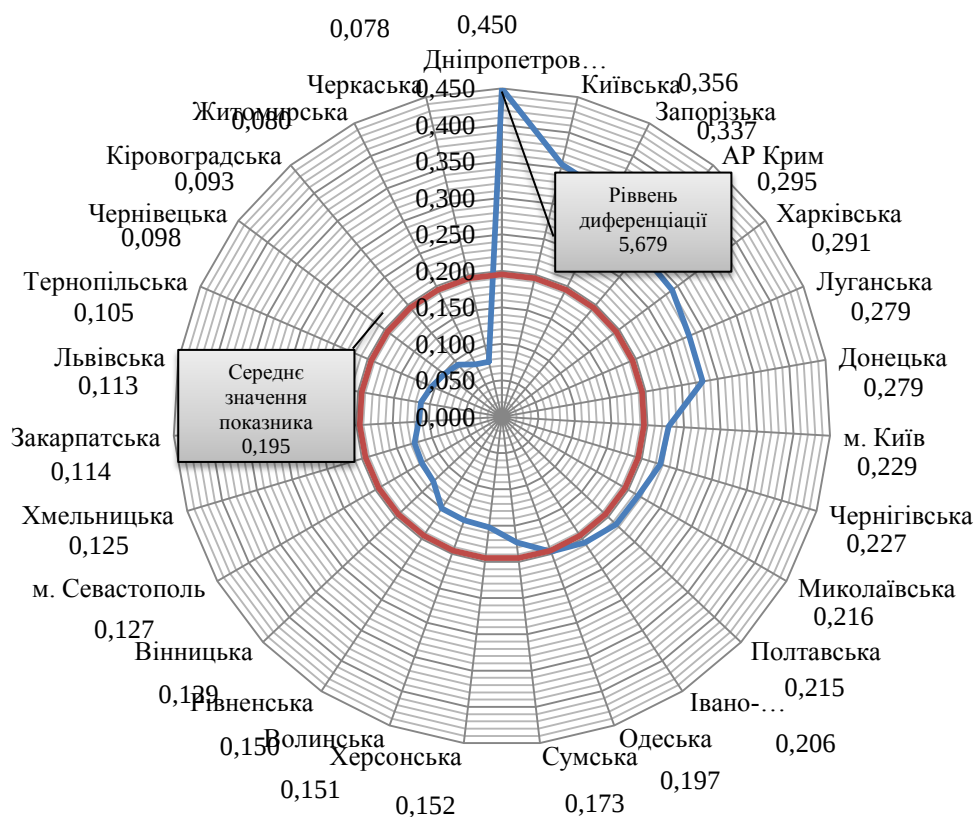

Рис. 1 Рейтинг регіонів за рівнем фінансового забезпечення екологічної сфери сталого розвитку регіонів України у 2012 р.

Наразі лідируючі позиції у фінансовому забезпеченні екологічної сфери у 2012 році належали Дніпропетровській (значення індексу складає 0,450 в.п), Київській (0,356 в.п), Запорізькій (0,337 в.п), областям. У той же час, найнижчими є показники фінансового забезпечення екологічного розвитку у Черкаській (0,078 в.п), Житомирській (0,080 в.п), Кіровоградській (0,093 в.п) областях.

На сучасному етапі обсяги фінансового забезпечення екологічної сфери сталого розвитку регіону поступово зростають. Однак це не вказує на те, що ці обсяги є достатніми. На фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища також можуть використовуватися власні кошти підприємств, установ та організацій (реалізацію інноваційних проектів, розробку нормативів, здійснення організаційних і культурологічних заходів, модернізацію виробничих проектів, заміну енергетичних ресурсів на екологічно чисті види енергії, використання відновних видів природних ресурсів у виробничих цілях та заміну їх синтетичними тощо). Відмітимо, що суб'єкти підприємницької діяльності реалізують природоохоронні заходи за умови, що це вигідно і дає прибуток. Розробка відповідних засобів економічного стимулювання та їх законодавче закріплення дали б можливість вирішувати цю проблему з урахуванням передусім екологічних пріоритетів [1].

Як показав проведений аналіз дефіцит виваженої власної регіональної політики призвів до значних диспропорцій у фінансовому забезпеченні сталого розвитку регіонів в Україні(рис. 2).

Можемо з упевненістю констатувати, що наразі перед Україною стоїть питання вибору моделі розвитку власної фінансової системи, яка б стала важливим підґрунтям фінансового забезпечення сталого розвитку регіону. З двох відомих у світі моделей – американської, яка передбачає переважання в структурі джерел фінансування коштів приватних інвесторів, і німецької, яка передбачає використання коштів власних фінансових груп, – перша, більшою мірою орієнтована на залучення іноземних інвестицій, припускає лібералізацію фінансового ринку і диверсифікацію власності, а друга орієнтована на накопичення банківського капіталу і встановлення банківського контролю за виробництвом [2, с. 73]. В Україні орієнтування у фінансовому забезпеченні сталого розвитку регіону лише на бюджетні ресурси є не перспективним, банківська система не може упоратися з обов'язками трансформування заощаджень населення в інвестиції. Тому для країни є більш прийнятною перша модель, оскільки внутрішніх фінансових ресурсів регіону недостатньо.

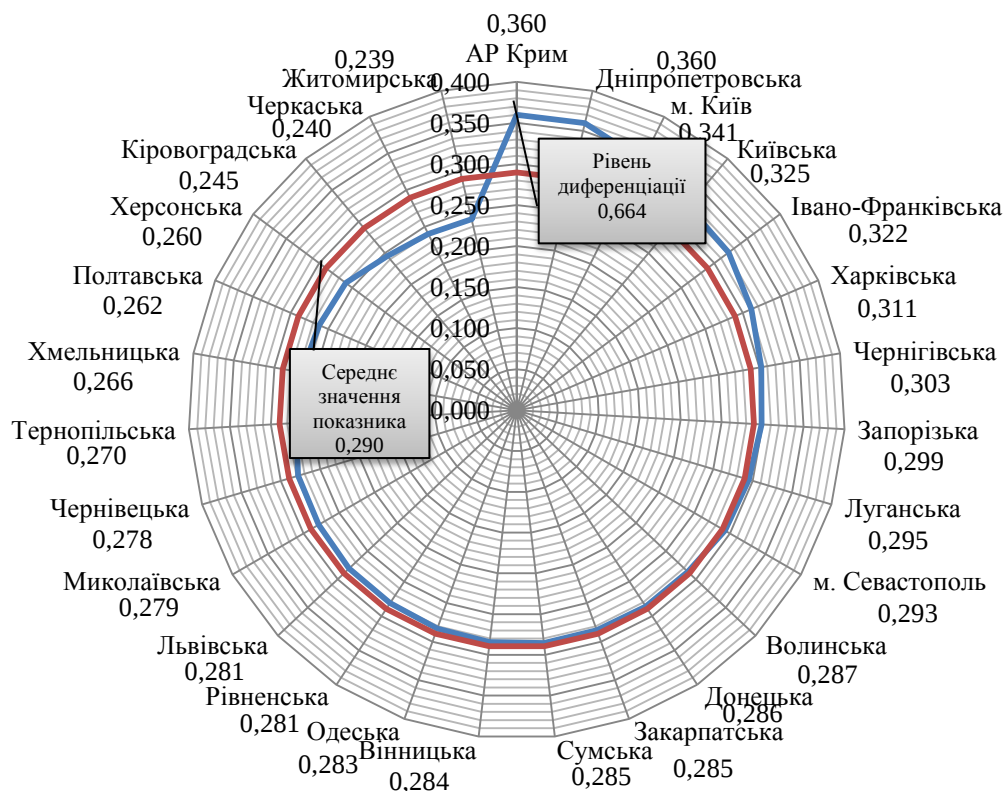

Рис. 2 Рейтинг регіонів за рівнем фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів України у 2012 р.

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що протягом аналізованого періоду високий рівень сталого розвитку спостерігався у АР Крим (виключно за рахунок соціальної та екологічної складових), Дніпропетровській області (за рахунок екологічної складової) та м. Києві (третій у рейтингу виключно за рахунок низького рівня фінансування соціальної складової сталого розвитку).

Висновки

У нашій державі ще вироблено дієвої правової бази, необхідної для досягнення регіонами оптимальної економічної самостійності, немає чіткого розмежування повноважень між центром та територіальними органами влади з питань управління соціо-еколого-економічним розвитком регіонів. Недостатньою є фінансово-економічна база багатьох адміністративно-територіальних утворень. Усі вище наведені чинники спонукають до вжиття цілеспрямованих заходів державної регіональної економічної політики, які б забезпечили ефективне регулювання процесів фінансування регіонального розвитку.

Література

1. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. - К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. - 720 с. Режим

доступу:http://zaochka.net/books_p_1_p_2_p__p_55.html

2. Малютін О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О. К. Малютін // Фінанси України. — 2008. — № 11. — С. 64–74